

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

การเมืองการปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานอันสำคัญของการปกครองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การของการเมืองการปกครองท้องถิ่นยังเป็นสถาบันให้การศึกษาอบรมฝึกฝนทางการเมืองแก่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ อันเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลส่วนกลาง ทั้งนี้โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการปกครองและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อสนองความต้องการของตนเอง รวมทั้งเลือกสรรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นนักการเมืองระดับชาติในอนาคตต่อไป (ประหยัด หงษ์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2529 : 1 - 2)

การปกครองท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นรากฐานอันสำคัญอย่างยิ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (basic democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยในที่สุด ทั้งนี้ประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติและบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนใช้ดุลยพินิจเลือกเพื่อผู้แทนที่เหมาะสมมาทำหน้าที่แทนตน สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปเป็นผู้บริหารกิจการท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นผู้นำที่สามารถนำความรู้ความสามารถมาบริหารงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539 : 27)

ในบรรดาองค์การของการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น “เทศบาล” นับว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเป็นหน่วยการปกครองที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนที่มีความเจริญ แม้แต่นานาประเทศต่างก็ประสบความสำเร็จในการใช้เทศบาลเป็น “เครื่องมือ” ที่สำคัญในการปกครองประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสำคัญในฐานะเป็นสถาบันที่มีความจำเป็น สำหรับการปกครองประเทศของบรรดาประเทศที่พัฒนาทั้งหลาย (ประหยัด หงษ์ทองคำ, 2526 : 178)

การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นรับผิดชอบหรือจัดการบริหารงานของตนเองเพื่อตนเองและโดยตนเอง หลักการดังกล่าวเป็นลักษณะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยรัฐบาลส่วนกลางจะกระจายอำนาจ (decentralization) ให้ท้องถิ่นสามารถวินิจฉัยสั่งการ บริหารงานของตนเอง นอกจากนี้องค์กรเทศบาลยังมีลักษณะเสมือนหนึ่งเป็นโรงเรียนสอนประชาธิปไตยแก่ประชาชน (school of democracy) อีกด้วย ส่วนรูปแบบโครงสร้างบริหารงานของเทศบาลนั้น จะประกอบไปด้วยคณะเทศมนตรีและสภาเทศบาล ที่เลียนแบบการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประเทศที่มีรัฐสภา แต่การที่องค์กรปกครองท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพได้ จำจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย 3 ประการ (อุทัย หิรัญโต, 2530 : 307-308) คือ

- 1) มีรูปแบบการปกครองที่ดี และจัดองค์การที่เหมาะสม
- 2) มีบุคคลที่มีความสามารถและเสียสละ
- 3) อำนาจสูงสุดในการปกครองอยู่ที่ราษฎร หรือประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร

องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

การเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจะมีประสิทธิภาพได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับประชาชน เป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะทำให้กลไกทางการเมืองได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประชาชนจะต้องมีความสนใจกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หรืออาจกล่าวได้ว่าการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนจะต้องยึดถือหลักการที่ว่า กิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่จะต้องเอาใจใส่รับผิดชอบร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เพราะว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในลักษณะต่าง ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเข้าเป็นสมาชิกพรรคหรือกลุ่มการเมือง หรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองต่าง ๆ ย่อมเป็นพลังเรียกร้องให้รัฐดำเนินการในกิจการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่น ย่อมรู้สภาพปัญหาและความต้องการของตนเอง ซึ่งทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นต้องระมัดระวังดูแลรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น อันเป็นการพัฒนาการเมืองและอำนวยประโยชน์แก่ท้องถิ่นได้เป็นอย่างมาก เพราะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

โดยสรุป ก็คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น เป็นวิถีทางที่จะสร้างความเข้าใจและช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ซึ่งส่งผลให้สามารถปกครองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สุข

สูงสุดแก่ประชาชน การเมืองการปกครองโดยนัยดังกล่าวนี้จะเอื้อต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาจากจุดดังกล่าวนี้ในกรณีประเทศไทยจะพบว่าการเมืองการปกครองตามระบบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้เริ่มก่อตัวให้เห็นเป็นเค้าความจริงทั้งในแง่ความคิดและข้อเท็จจริง (ภาคปฏิบัติ) ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หลังจากกลุ่ม “สยามหนุ่ม” เช่น สมเด็จเจ้าฟ้ามหาวิชราวุธ และพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ เป็นต้น ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาการสมัยใหม่จากประเทศตะวันตกแล้วกลับมาปฏิบัติราชการเป็นผู้บริหารประเทศโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นหลังจากการปฏิวัติ เมื่อปี พ.ศ. 2475 อันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รัฐบาลสมัยนั้นได้เล็งเห็นความสำคัญในการที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง เรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางในการพัฒนา เพื่อให้ท้องถิ่นแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น ดังนั้น จึงมีนโยบายในการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะการบริหารการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลที่สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรมที่สุด เพราะเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง (สนธิ เตชานันท์, 2519 : 3 และประหยัด หงษ์ทองคำ, 2526 : 44-47)

ในปัจจุบันการปกครองท้องถิ่นของไทยในรูปแบบเทศบาล ถือได้ว่ายังไม่ตอบสนองตามหลักการหรือปรัชญาการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ยังประสบกับภาวะล้มลุกคลุกคลานมาตลอด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพปัญหาด้านการเมืองการปกครองสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2539 : 21-24)

1) เทศบาลถูกแทรกแซงและควบคุมโดยรัฐบาลส่วนกลางมากเกินไป โดยเฉพาะทางด้านกฎหมายอันเป็นสาเหตุทำให้เทศบาลมีอำนาจจำกัดแต่มีหน้าที่มาก

2) รัฐบาลควบคุมการทำงานของสภาเทศบาล และฝ่ายบริหารด้วยการยับยั้งร่างกฎหมายของเทศบาล โดยผู้ว่าราชการจังหวัด และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด

มีอำนาจตรวจสอบการทำงาน สามารถเพิกถอน และสั่งระงับการทำงานของฝ่ายบริหารเทศบาลได้ตลอดเวลา

3) ปัญหารูปแบบโครงสร้างของเทศบาลที่เป็นแบบคณะเทศมนตรี และสภาเทศบาล (mayor council) ให้สภาเทศบาลเป็นผู้เลือกฝ่ายบริหารด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง โดยหลักการแล้วฝ่ายบริหารถูกควบคุมโดยตรงจากสมาชิกสภาฝ่ายค้าน ในแง่นี้โครงสร้างดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นโดยมุ่งหวังว่าฝ่ายบริหารจะมีคุณธรรมในการทำงาน และสมาชิกสภาฝ่ายค้านมีบทบาทในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารได้ แต่ในความจริงแล้วฝ่ายค้านมีอาจทำอะไรได้มากนัก เพราะฝ่ายบริหารมีสิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้ใด ๆ ก็ได้ ทั้งนี้เพราะข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาลให้สิทธิคณะเทศมนตรีที่จะไม่ตอบกระทู้ถามหรือข้อซักถามเมื่อเห็นว่าเรื่องนั้น ๆ ยังไม่ควรเปิดเผย หากเรื่องดังกล่าวเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือเป็นประโยชน์อันสำคัญของเทศบาลอาจเลื่อนไปตอบในโอกาสอื่นได้ ส่วนการลงมติของสมาชิกฝ่ายค้านซึ่งเป็นเสียงข้างน้อยก็ไม่ว่าจะทำอะไรได้มากนักเช่นกัน

4) ปัญหาประชาชนขาดความสนใจไม่เอาใจใส่ทางการเมือง (political apathy) ขาดบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่สนใจใช้สิทธิเลือกตั้ง ไม่สนใจติดตามการทำงานของเทศบาล และไม่มียกย่องในการตรวจสอบ ควบคุมการทำงานของนักรการเมืองท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดมีการแสวงหาผลประโยชน์จากการบริหารได้อย่างเต็มที่

ฉะนั้นการที่จะช่วยให้บรรรูปร่างมาหมายดังกล่าว น่าจะอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าไปมีบทบาทไม่ว่าจะเป็นการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง รับสมัครเลือกตั้ง เอาใจใส่รักษาผลประโยชน์ขององค์กรปกครองท้องถิ่นของตนเอง แต่ปรากฏว่าประชาชนส่วนใหญ่มักจะขาดความสนใจในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น ดังเช่นการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2523 ปรากฏว่าประชาชนไปใช้สิทธิโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 40.19 เท่านั้น ซึ่งน้อยกว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อปี พ.ศ. 2512 และ 2522 เสียอีก (อุทัย หิรัญโต, 2530 : 309)

จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2542 หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลทั่วประเทศ พบว่า ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งรวมทุกภาคของประเทศดีขึ้น แต่ก็ยังอยู่ในระดับที่ต่ำ คือ มีผู้ไปใช้สิทธิเพียงร้อยละ 53.92 เท่านั้น ในกรณีของจังหวัดนครราชสีมา ก็เช่นกัน มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงร้อยละ 50.48 ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 63 ของประเทศ (กรมการปกครอง, 2542)

กรณีของเทศบาลตำบลปะลู่ เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ 4 ตารางกิโลเมตร ประชากร 12,413 คน มีสิทธิเลือกตั้ง 6,704 คน (สำนักงานเทศบาลตำบลปะลู่, 2543 : 4-6) เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลทุกครั้งที่ผ่านมาก็ปรากฏว่าประชาชนในเขตชุมชนปะลู่ ไปได้ใช้สิทธิโดยเฉลี่ยอยู่ในอัตราต่ำ ดังแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 สถิติการใช้สิทธิเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปะลู่ พ.ศ. 2534, 2539, 2542 และ 2543

ปี พ.ศ.	จำนวนราษฎร	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง			จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง				บัตรเสีย	
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3 พ.ย. 2534 เลือกตั้ง กรรมการ สุขาภิบาล	11,977	3,524	2,438	5,962	962	923	1,885	31.62	133	7.06
14 ม.ค. 2539 เลือกตั้ง กรรมการ สุขาภิบาล	12,185	3,313	3,268	6,581	1,316	1,216	2,532	38.47	148	5.84
4 ก.ค. 2542 เลือกตั้ง สมาชิกสภา เทศบาล	12,413	3,247	3,282	6,529	1,287	984	2,271	34.78	74	3.26
26 ก.พ. 2543 เลือกตั้ง สมาชิกสภา เทศบาล	12,565	3,348	3,356	6,704	1,646	1,685	3,331	49.69	166	4.98

ที่มา : สำนักงานเทศบาลตำบลปะลู่ (2543 : 4 - 6)

จากสถิติตามตาราง 1 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลปะลู่ โดยไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงร้อยละ 49.69 จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งของชุมชนปะลู่ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในอัตราที่ต่ำเช่นนั้น อาจมีส่วนทำให้ผู้บริหารเทศบาลขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบทางการเมืองต่อประชาชน และเปิดช่องให้เกิดอำนาจนิยมในกลุ่มผู้บริหารซึ่งกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่นได้ในที่สุด

ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น จึงนับว่าเป็นสิ่งที่ น่าสนใจและจะเป็นแนวทางในการแก้ไขพฤติกรรมของประชาชนทางด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองที่ขัดแย้งกับหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนจะเป็นฐานในการส่งเสริม พัฒนาการเมืองการปกครองท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งจะนำไปสู่การปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตย อันเป็นการปกครองของประชาชน และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นในรูปการเลือกตั้งของ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปะลู่ ทั้งนี้เพื่อศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการไปใช้ สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปะลู่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ และศึกษาความสัมพันธ์เชิงปรนุนภูมิของประชาชนกับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบ ของการเลือกตั้ง

สมมติฐานการวิจัย

1. สมมติฐานหลัก :

คุณลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์เชิงปรนุนภูมิของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์กับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของการเลือกตั้ง

2. สมมติฐานย่อย :

- 2.1 อายุมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.2 การศึกษามีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.3 รายได้มีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.4 อาชีพมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.5 ความรู้ในด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.6 การเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือองค์กรที่จัดตั้งมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.7 เครื่องภูมิตีมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.8 การเคยอยู่ร่วมในสถาบันหรือสำนักเดียวกันมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.9 ความสัมพันธ์เชิงประจุมภูมิมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

เลือกตั้ง

เลือกตั้ง

เลือกตั้ง

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. ด้านความรู้

- 1.1 ได้ทราบถึงสาเหตุที่ประชาชนไปใช้สิทธิ และไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิก

สภาเทศบาลตำบลปะดู

- 1.2 ทำให้ทราบสภาพปัญหาและความคิดเห็นทั่วไปของประชาชนในการไปใช้สิทธิ

เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปะดู

2. ด้านการนำไปใช้

ปัญหาและผลการวิจัยตามข้อ 1 จะเป็นองค์ความรู้ให้ผู้บริหารเทศบาลตำบลปะดูนำไปใช้เป็นฐานในการกำหนดนโยบายและปรับปรุงการบริหาร เพื่อพัฒนาชุมชนปะดูให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปะดุง อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2543 เท่านั้น

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. คุณลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชน หมายถึง คุณสมบัติต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอันได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ความรู้ในด้านการเมืองการปกครอง ท้องถิ่น การเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยมีนิยามที่เอื้อต่อการสังเกตและมีตัวชี้วัด ดังนี้

1.1 อายุ หมายถึง อายุเต็มปีในวันครบรอบวันเกิด แบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1.1.1 อายุน้อย หมายถึง ผู้ที่มีอายุในวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยกลางคน คือไม่เกิน 45 ปี

1.1.2 อายุมาก หมายถึง ผู้ที่มีอายุในวัยสูงอายุ คือตั้งแต่ 46 ปีขึ้นไปโดยผู้วิจัยได้

แนวคิดการแบ่งเกณฑ์อายุ จาก วีรวัดณ์ เปรมประภา (2528 อ้างถึงใน ชลลดา แสงมณี, 2541 : 78)

1.2 การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาที่จบในระดับสูงสุด โดยแบ่งตามเกณฑ์การพิจารณาของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปการเมือง ที่แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ได้กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 : 10) ดังนี้

1.2.1 ระดับการศึกษาต่ำ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานน้อยกว่า 12 ปี

1.2.2 ระดับการศึกษาสูง หมายถึง ผู้ที่มีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีขึ้นไป

1.3 รายได้ต่อปี หมายถึง ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยจากการประกอบอาชีพในระยะเวลา 1 ปี โดยใช้เกณฑ์พิจารณาการแบ่งรายได้ของศูนย์ข้อมูลเพื่อพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งแบ่งรายได้ออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1.3.1 รายได้ต่ำ หมายถึง ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 20,000 บาทต่อปี

1.3.2 รายได้สูง หมายถึง ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 20,001 บาทต่อปีขึ้นไป

1.4 อาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.4.1 อาชีพในภาคเกษตร การใช้แรงงาน หรือกรรมกร

1.4.2 อาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และธุรกิจเอกชน

1.5 ความรู้ในด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล หมายถึงความรู้ของประชาชนในเรื่องการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ประกอบด้วยเนื้อหาหลัก ๆ ดังนี้

1.5.1 ความรู้ในเรื่ององค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ได้แก่ การมีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นหน่วยการปกครองที่มีอิสระในการปกครองตนเอง เป็นองค์กรท้องถิ่นที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเลือกตั้งผู้บริหารเข้ามาบริหารงาน มีรายได้เป็นของตนเอง มีอำนาจในการออกข้อบังคับท้องถิ่นได้

1.5.2 ความรู้ในเรื่องรูปแบบโครงสร้างการบริหารของเทศบาล ได้แก่ รูปแบบคณะเทศมนตรีและสภา หรือการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรง

1.5.3 ความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านการปกครองท้องถิ่น ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนด ได้แก่ การถอดถอนสมาชิกสภาหรือผู้บริหารให้พ้นจากตำแหน่ง การเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาเพื่อให้สภาออกข้อบังคับท้องถิ่นได้

1.5.4 ความรู้ในเรื่องอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ได้แก่ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลไว้ เช่น การป้องกันระงับโรคติดต่อ การจัดให้มีการศึกษา การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น เพื่อวัดความรู้ซึ่งแบ่งเป็นความรู้ในด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลว่ามีควมรู้มาก ปานกลาง หรือน้อย โดยตั้งคำถาม 16 ข้อ ผู้มีความรู้มาก จะต้องตอบคำถามถูก 9 ข้อขึ้นไป ปานกลาง จะต้องตอบคำถามถูก 8 ข้อ และน้อย จะต้องตอบคำถามถูก 7 ข้อลงมา

1.6 การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึงการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือองค์กรในท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม หรือส่วนรวม เช่น กลุ่มการเมือง กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มองค์กรบำเพ็ญประโยชน์ สมาคม ชมรม องค์กร หรือสโมสร เป็นต้น ในการวิเคราะห์แบ่งกลุ่มประชากรตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เป็นสมาชิกขององค์กร และกลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกขององค์กรเหล่านั้น

2. ความสัมพันธ์เชิงประมุขุมิ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่วัดจาก 2 องค์ประกอบ คือ การเป็นเครือญาติ และเคยอยู่ร่วมในสถาบันหรือสำนักเดียวกันกับผู้สมัคร โดยผันแปรเป็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่มี ซึ่งความสัมพันธ์ในระดับมาก หมายถึง เป็นทั้งญาติ และเคยอยู่ร่วมในสถาบันหรือสำนักเดียวกัน ความสัมพันธ์ในระดับน้อย หมายถึง เป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนไม่มี หมายถึง

ไม่ได้เป็นทั้งเครือญาติ หรือเคยอยู่ร่วมกันในสถาบันหรือสำนักเดียวกัน

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งและ

ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปะลัญ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2543